

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

DAMER!

Nu inkommet **nyheter** i skotska, randiga och enfärgade

Blustyger

i alla prislägen fr. 0.65 pr mtr
Ett parti

Vita Woile

till blusar och klädningar.

Kjoltyger,

60 cm. br., i grått och blått från 1.45 pr mtr.

Cheviot. Sammet. Stuvar.

Trädgardiner	fr. kr. 0.35
Strandkoftar	” ” 5.80
Underkjolar, satin	” ” 3.55
Reformliv	” ” 1.65
Snörliv	” ” 1.90
Korsettskyddare,	” ” 0.95
Tröjor, Lahmans	” ” 0.90
Kalsonger, triå	” ” 1.75
Linnen	” ” 1.25
Strumpor och Vantar. Sybehör m. m	

SVENSKA VARUHUSET

1 tr., 54 Drottninggatan 54, 1 tr.
37 Stora Nygatan 37

Advokaten EVA ANDÉN

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 14^A vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL. 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättsaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

Lingerie
Handsydda damunderkläder
Binger Järnsgatan 3

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

1 MAJ 1917

HÄFTE 9

Till konungen.

I dessa dagar ha svenska kvinnor ännu en gång framställt en vädjan till regeringen om fulla medborgerliga rättigheter. En skrivelse från Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt verkställande utskott med instämmande från 19 olika kvinnoföreningar har tisdagen den 24 april genom en deputation bestående av representanter för dessa föreningar framlämnats till statsministern. I skrivelsen hemställes om framläggandet av en regeringsproposition vid denna riksdag, den sista i riksdagsperioden, om rösträtt och valbarhet för Sverges kvinnor på sammavillkor som för Sverges män.

Statsministerns svar inger i sin artiga korrekthet inga förhoppningar om att den gjorda framställningen skall få någon lyckosam påföljd. Löftet om remitterande av skrivelsen för grundlagsenlig behandling åtföljdes av ett preciserande av att regeringen tillkommit för lösande av nu rådande speciella svårigheter och att den icke kunde upptaga inrepolitiska frågor, om vilka vitt delade meningar förfinnas.

Det är svårt för oss kvinnor att hitta på den rätta stunden för denna frågas be-

handling. I tider, då utrikespolitiska förhållanden icke voro av samma absorberande art som nu, har det varit andra s. k. viktigare inrepolitiska frågor, för vilka man begärt att den kvinnliga rösträttsfrågan skulle läggas åsido. Nu är det utrikespolitiken som fordrar det.

Den framlagda skrivelsen visar i en kort exposé hur nu, mitt under brinnande krig, den kvinnliga rösträttsfrågan på skilda håll tagits upp till behandling. Hur Kanada under förlidet år givit kvinnorna i fyra av sina stater full medborgarrätt och hur ännu en kanadensisk stat, Ontario, i år följt exemplet. Hur Förenta Staterna utvidgat det redan förut stora område, där dess kvinnor äga politiska rättigheter, genom Nord Dakotas, Indianas och Ohios medgivanden i denna fråga. Hur till och med Mexiko, genom Yucatan, är med i erkännandet av kvinnornas fulla medborgarskap. Hur Hollands deputeradekammare antagit den kungliga proposition, som undanröjt det grundlagsenliga hindret för införande av politisk rösträtt för kvinnor. Hur i England en parlamentskommitté framlagt förslag om rösträttens utsträckande till kvinnorna — om än med ett ganska högt

åldersstreck. Hur revolutionens stormvind i Ryssland virvlat fram kravet på att de ryska kvinnorna skola ställas i jämbredd med sina fäder, män och bröder vid nydaningen av samhället. Hur franska deputeradekammarens rösträttsutskott uttalat sig för kvinnornas kommunala rösträtt och hur debatter i såväl tyska riksdagen som Preussens Abgeordnetenhaus tyda på att frågorna om kommunal och politisk rösträtt för kvinnor även där tyckas gå framåt mot sin lösning.

Det synes icke som skulle Sverge behöva vara mera förhindrat än dessa här

uppräknade länder att taga befattning med en fråga, som i så eminent grad rör dess befolkning, "halva folkets medborgerliga ställning", som det heter i rösträttsföreningens skrivelse. Man kan också ha den uppfattningen, att ettland under nuvarande svåra förhållanden mera än någonsin förut är skyldigt att rätta på godtyckligt uteslutande av somliga av sina medborgare från medborgarplikt och medborgaransvar.

Kvar står svenska kvinnors framställning till konungen om åtgärder nu, vid årets riksdag, till främjande av lösningen av deras rösträttsfråga.

Några synpunkter på barnmorskekårens utbildning och löneförhållanden.

Inledningsord av doktor Carl Mannheimer vid offentligt diskussionsmöte å Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte i Göteborg.

Det var med stor glädje jag erfor, att Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse beslutat att vid sitt årsmöte till diskussion upptaga de evigt aktuella s. k. barnmorskefrågorna. — Själv är jag ju ej barnmorska i ordets egentliga bemärkelse, men genom min yrkesspecialitets natur och på grund av långvarigt medlemskap i styrelsen för de svenska barnmorskornas riksförbund, har jag haft rikt tillfälle att lära känna icke blott kårens önskemål, men även kårens, om jag får säga, känsloliv. Och det är därför jag å barnmorskornas vägnar redan nu till F.B.F:s. styrelse kan framföra ett hjärtligt tack, att den velat anslå en del av års-

mötets dyrbara timmar till att dryfta barnmorskornas angelägenheter.

Det finnes ju många barnmorskefrågor, men när man talar om barnmorskefrågorna med citationstecken, så avses härmed dels frågan om barnmorskeelevernas utbildning och dels barnmorskekårens löneförhållanden. Det är behandlingen av dessa frågor, som i alla de år gått som en röd tråd vid de vart tredje år återkommande allmänna barnmorskemötena, och jag tror, att det finnes personer, som med en viss oro med ironisk anstrykning ser den tid an, då dessa frågor äro lösta och måste av-

föras från mötesprogrammen. Nå, jag tror nu, att glädjen över att få förhållandena verkligt förbättrade skall trösta alla dem, som vid mötena verkligen känner saknad efter gamla bekanta, och min erfarenhet utesluter varje spår till fruktan för att där 2—300 barnmorskor äro församlade, överläggningsämnen att dryfta skola saknas. —

Om vi nu först tänka på utbildningsfrågan, så är kravet på reformer allmänt bland barnmorskorna, och jag tror jag vågar säga bland flertalet läkare, och vad ännu bättre är även bland barnmorskelärarne själva. Jag behöver nog ej i denna upplysta församling särskilt påpeka, att en god hjälp vid förlossningstillfället är viktig för en god utgång av förlossningen för kvinnan liksom för den nye världsmedborgaren. Men bristande insikter och kompetens vid dessa tillfällen kunna även medföra allvarliga följder för framtiden, och en ej ringa procent av kvinnosjukdomarna är helt enkelt sviter av bristfällig vård vid födsel tillfällena. Barnmorskan är sålunda en institution väl värd att vårda och att utveckla omsorgsfullt, och om så ej sker, gå betydelsefulla sociala och hygieniska värden till spillo. Det är kanske nödvändigt för att förstå barnmorskornas önskemål, att jag ger en hastig skiss över hur deras undervisning nu är ordnad.

Ansökan att bliva antagen till elev sker hos medicinalstyrelsen; de fordringar, som ställas på henne, äro utom kroppslig hälsa, ekonomisk borgen o. s. v. minimifordringar på hennes kunskaper, folkskolebildning; dessa fordringar skola vara intygade. C:a 30 elever mottagas varje år vid var och en av undervis-

ningsanstalterna, den ena i Göteborg, den andra i Stockholm, och efter den första och ofta enda gallringen bland ansökningshandlingarna få de anvisning att inställa sig vid läroanstalten, där omedelbart en hastig inträdesprövning verkställs av barnmorskelärarna för att kontrollera, att de verkligen kunna, vad deras intyg redan försäkrat. Antages de nu definitivt, genomgå de en 9 månaders kurs i den allmänna förlossningskonsten. Under denna tid skola de dels bibringas en avsevärd teoretisk utbildning, ej blott i själva förlossningskonsten, utan även i människans anatomi, huvuddragen i dess fysiologi o. s. v. Jämnsides med dessa lektioner, till vilka eleverna måste bereda sig, hava de praktiskt arbete att utföra å barnbördshusets avdelningar, vilkas skötsel till ej ringa del är hänvisad till det arbete, eleverna utföra. Det är nu de lära sig sköta barnsängskvinnan och det nyfödda barnet. Därjämte få de under vissa delar av dessa 9 månader närvara å förlossningsavdelningen, iakttaga och på ett senare stadium hjälpa till vid själva förlossningen. Efter 9 månader förrättas examen i den allmänna förlossningskonsten, och märk väl hon är då faktiskt utexaminerad barnmorska med rätt att utöva yrket. Har hon i sin examen fått näst högsta betyget, med berömd godkänd, äger hon rättighet deltaga i en 3 månaders instrumentkurs, blir sedan instrumentexaminerad barnmorska med ettårig utbildning och har i motsats till dem, som blott ha sin första examen, rätt att utföra ett antal förlossningsoperationer, av vilka en del äro förenade med avsevärda svårigheter och fordra en ej ringa teknisk färdighet. Då tiden för elevunder-

visningen är så kort, och därför de 3 månaderna, under vilka instrumentkursen varar, är särdeles dyrbar för eleven att få vistas på Barnbördshuset, och så mycket nödvändigare, ju sämre hon är efter blott 9 månaders undervisning, så följer härav, att det nästan är viktigare, att de sämre eleverna få med beröm godkänd i sin första examen än de bättre.

Det är sålunda kort sagt frågan om unga kvinnor, i allmänhet ur allmogeklassen, vilka sakna någon vidare allmän bildning, sakna övning att ur böcker hämta vetande, vilka skola lära in ett yrke på i bästa fall 1 år; och sedermera ge de sig ut och utöva ett ansvarsfullt och påkostande arbete, i vanliga fall fullt självständigt och ofta utan möjlighet att i kinkiga fall och oroliga situationer ens kunna rådgöra sig med läkare. De långa afstånden i många delar av vårt land avstänga ju ofta all förbindelse med läkaren.

Huvudfelet vid den nuvarande barnmorskeutbildningen är att tiden för vistelsen vid anstalten är för kort. Eleverna hinna visserligen att plugga in läroboken, så att de kunna den till stor del som en katekes, och detta, det medger jag, är den enda möjligheten, då det skall gå på så kort tid, som här är fallet. Och som det är, med hastigt inlärd kunskaper, så dröjer det ej lång tid förrän det är glömt igen. Bristen på förkunskaper och allmänbildning gör dessutom, att vad de bibringas ej för dem blir en levande kunskap, utan det blir en kunskap, svår att tillgodogöra sig, när det verkligen kräves.

Ofta ha de vakat stor del av natten, varit med om en del annat arbete på morgonen och så kommer lektionen,

till vilken de knappt haft tid att förbereda sig; är det underligt om just nu, då tillfälle att lära något föreligger, just nu blir det liksom en liten ljuv slöhetsstund, som dock kan avbrytas på ett obehagligt sätt, då en fråga ges, på vilken man ohjälpligen blir bet. —

Om tiden är för kort för den teoretiska delen av kursen, så kan detta i fullt lika hög grad sägas om den praktiska delen. Eleverna skola gå ut och praktisera, som grund skola de lägga vad de sett och erfarit på barnbördshuset; de ha vanligen sett för litet; de normala fallen äro så övervägande, att det fordras en rätt så avsevärd tid för att utsikt skall förfinnas för dem alla att ha fått vara med om åtminstone de vanliga anomalierna. Jag känner barnmorskor, vilka under sin lärotid ej sett en sätesbjudning (en av de vanligaste förlossningsabnormiteterna); och var gång barnmorskan kallas till förrättning, bävar hon naturligtvis för att stå ansikte mot ansikte med ett säte! Härtill kommer, att det dröjer en avsevärd tid innan de ovana eleverna kunna få det sinneslugn, som fordras för att kunna tillgodogöra sig arbetet på förlossnings-salen. Det är mänskligt, att dessa unga kvinnor behöva en tid att vänja sig vid att med klart huvud och lugnt psyke åse sina medsystrars häftiga om ock övergående kroppsplågor, att se operativa ingrepp, blödningar, narkoser m. m. Således: barnmorskeelevens behöver tid att aklimatisera sig, och under denna tid kan man tryggt påstå, att hon ej är särskilt mottaglig för undervisning.

Ur de synpunkter endast, jag här framställt, är sålunda en förlängd lärotid mer än väl motiverad.

Nu kommer härtill ett krav, som på senare åren med kraft och i hastigt tempo arbetat sig fram, ett krav, som framförts såväl av barnmorskorna själva som av barnspecialisterna, och det är: ökade kunskaper i vården av späda barn. Det är ju givet, att tiden är knapp för den speciella undervisningen i detta ämne; barnmorskorna ha känt denna brist, då de komma ut i praktiken. Äro de bosatta långt från läkare, anses de ofta såsom de enda sakkunniga på orten i hithörande fall, och de känna för stora luckor i sitt vetande och i sin erfarenhet. Barnspecialister å sin sida önska för sin del att själva kunna få meddela undervisningen i barnavårdslära vid anstalterna, då de mena, att numera denna viktiga gren av medicinen kräver sin särskilt för detta ändamål utbildade man med kvalifikationer, vilka man ej kan begära skola förefinnas hos den på sitt sätt utbildade gynekologen och obstetrikern. Och barnläkarna hava särskilt framhållit, att den i dessa stycken bättre än nu instruerade barnmorskan skulle med mera övertygelse och pondus bli ett led i kampen för digivningen och mot den konstgjorda uppfödningen av det späda barnet. Säkert är, att det finnes något att taga vara på i detta, men lika säkert är, att om denna fordran på ökad undervisning i barnavård skall tillgodoses, ytterligare skäl förefinnas att öka ut tiden för barnmorskornas vistelse å läroanstalterna. —

Hitintills har jag sålunda framlagt huvudskälen för en ökad lärotid. Om denna skall ökas till 2 år, som barnmorskorna, många läkare, ja till och

med någon av barnmorskeläraryne anse nödvändigt, eller om $1\frac{1}{2}$ år räcker, därom kunna ju, som om allt här i världen, meningarna vara delade. Jag har undvikit att ge mig in på denna detalj, då jag ansett min huvuduppgift vara att motivera det allmänna behovet av ökad lärotid; jag tror nämligen, att mötesdeltagarna lätt böra kunna fatta en ståndpunkt härutinnan, men kanske ej i hast skulle kunna avväga skälen för och emot en utökning av lärotiden till t. ex. 2 år. —

Av vikt är vidare, att den fast anställda personalen å barnbördshusen ej är för liten och att den kvinnliga instruktionspersonalen å våra anstalter utökas för att kunna få tid att ordentligt taga hand om eleverna.

Det är av särdeles stor betydelse, att avdelningssköterskorna äro verkligt skolade sjuksköterskor, gärna med barnmorskeexamen, så att eleverna kunna få en god uppfostran i vanligt allmänt sjukvårdsarbete; ty i vissa avseenden sammanfalla barnmorskans och sköterskans uppgifter, och jag tror, att de ofta läraktiga och i praktiska ting väl förfarna eleverna genom en god ledning lätt kunna förvärva handlag i den allmänna vården av den sängliggande patienten. — Genom inflytande av den bildade sjuksköterskan skulle även barnmorskeeleverna bli delaktiga av den etiska uppfostran, som man med rätta lägger an på vid våra framåtsträvande svenska sjuksköterskeskolor.

Även om dessa av mig nu framkåstade önskemål bliva tillgodosedda, skulle dock ej en verklig höjning av barnmorske-

kåren komma till stånd med mindre en gallring av de sökande företages, bättre än den, som nu göres. Jag har redan omnämnt de fordringar stadgarna uppställa för att bliva antagen till elev vid anstalten. Dessa fordringar äro i och för sig själva för små. Nu ligger det ju i överlärarens befogenhet att, om eleven vid inträdesexamen visar sig så okunnig i de stipulerade styckena, att hon anses icke kunna draga avsedd nytta av undervisningen, förvägra henne inträde. Emellertid är det så, att det ofta är svårt att vid en sådan examen bilda sig en rättvis mening i det speciella fallet; vidare kan man ju även om själva examen går bra, ej få något omdöme, huruvida beträffande förövrigt är lämplig som blivande barnmorska. Faktum är, att examen i allmänhet går mycket illa, och det fastän fordringarna äro så minimala. Exempel, nog så tragikomiska, kunna framdras från varje examen, vilka styrka detta. Praxis har nog varit att låta nåd gå före rätt; man har ogärna skickat hem den ofta långväga hitresta eleven, som efter mycket sträv lyckats komma in på anstalten. För min del tror jag, att kunde man praktiskt lösa frågan med inrättandet av en provmånad, under vilken eleven fick prövas, vore mycket vunnet. Vidare borde fordringarna höjas, och eleverna något oftare kuggas; på det sättet skulle nog barnmorskematerialet så småningom komma att i kvalitet avsevärt förbättras.

Av vad jag nu här haft tillfälle att anföra framgår sålunda, att jag anser: att barnmorskeutbildningen bör förbättras och att detta bör ske 1:o) genom

att elevmaterialet bättre utgallras; 2:o) att lärotiden avsevärt förlänges; 3:o) att den kvinnliga instruktionspersonalen å läroanstalterna blir större och i vissa avseenden dess kompetens höjes. —

Jag övergår nu till den andra av de frågor, vilka speciellt ligga barnmorskorna om hjärtat, och det är avlöningsfrågan. — För att förstå vad det gäller ber jag få förutskicka ett par upplysningar. Barnmorskornas antal uppgår här i landet till c:a 3000, och av dessa praktisera c:a 800 i städerna, (och utav dessa finnes hälften i 5 av de större städerna) — det större antalet 2200 å landet.

Den avlöningsfråga, som här skall beröras, gäller landsbarnmorskorna, d. v. s. de kommunalt anställda. De fritt arbetande barnmorskorna få liksom vid andra yrken kasta sig in i den fria konkurrensen; några lyckas, men flertalet tjäna dåligt på sitt yrke. Det finnes en del, vilka ha tur att få arbete i kretsar, där barnmorskan avlönas hederligt; dessa äro ett fåtal och ha ytterligare reducerats därigenom, att på ej så få platser inrättats privata förlossningshem, dit mödrarna bege sig för att slippa störa hemmet och många för att få den ro, som de anse att de ej kunna få hemma.

Genom en lag, som trädde i kraft så sent som 1912, stadgades, att alla kommuner i riket skall hava fast anställd barnmorska; vissa undantag finnas men utan större intresse för den föreliggande frågan. — Barnmorskan skall i lön åtnjuta minst 300 samt därjämte tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock som ersättning därför minst 100 kr. — Vederbörande kommun bestämmer

lönen. Utöver den fasta lönen äger hon för varje förrättning få ersättning enligt taxa, som bestämmes genom avtal med kommunen. — Denna taxa rör sig i allmänhet kring 2 à 3 kr., någongång upp till 5 kr. Förlossningarnas antal äro i bästa fall c:a 40 à 50 per år, d. v. s. arvodena sträcka sig till 150 kr. Totalinkomster bli sålunda ungefär 400 à 500 kr. Statistiska utredningar visa, att 50 % av de kommunalt anställda barnmorskorna nå upp till en totalinkomst av 600 kr. eller däröver, resten når ej dit, ofta ej på långt när. När de ärade åhörarna hört denna siffra, så är jag säker om att flertalet av eder redan är på det klara med, och det utan vidare bevis, att flertalet kommunalt anställda barnmorskor ej tjäna så pass på sitt yrke, att de kunna på denna förtjänst ha en dräglig tillvaro. Emellertid kunna vi ju ej nöja oss med blotta påståendet, att denna inkomst är för liten. Statistiska utredningar finnas dock gjorda, och jag vill helt kort redogöra för några av dess resultat (Här redogjordes i korthet för de undersökningar, vilka doktor Frans Berglund och professor Edv. Alin gjort och vilka den intresserade kan finna i "Jordemodern" för 1914 och 1915.) Dessa siffror visa, att en medelslutsumma på barnmorskans utgifter är 612 kr.; då kostar hennes mål 71 öre om dagen, men men många kunna ej ens få använda denna summa till sin föda. Vi se sålunda, att det finns massor av barnmorskor, vilkas inkomster ej räcka till för dem, de måste knappa in på allt, och man kan tryggt påstå, att deras ekonomiska belägenhet är usel.

Allmänna Svenska Barnmorskeförbundet inlämnade 1914 till Kungl. Maj:t en petition om förbättrade lönevilkor, vari begärdes 500 kr. minimilön med två ålderstillägg upp till 150 kronor efter 10 år samt att staten måtte bidraga till dessa barnmorskors avlöning med skäligt belopp.

Sedermera har samma styrelse ingått till Kungl. Maj:t med framställning om att denna lön på grund av det sjunkande penningvärdet skulle ökas till 800 kronor. — Avsikten med att begära statsbidrag är den, att barnmorskan anser, att staten bör bidraga till hennes avlöning, då staten genom barnmorske-reglementet har husbondevälde över henne; vidare att många kommuner skulle om statshjälp gavs inrätta flere platser, och dels tror man, att kommunerna ej skulle minska sin en gång givna lön, statsbidraget bleve då ett verkligt lönetillskott. Den för barnmorskan största vinsten låge väl dock i den trygghetskänsla, som förefinnes i att till en del äta kronans kaka och vara i dess hägn. —

Jag har helt kort och torrt framlagt de nakna skälen för barnmorskornas krav. Hade tiden räckt till, hade jag kunnat skildra något mer av barnmorskans ofta hårda slitande arbete, och man hade då möjligen med rätta kunnat glida över i det sentimentala, särskilt om man jämfört barnmorskans möda med hennes lön. Emellertid skall jag akta mig för det. I stället skall jag till sist blott erinra därom, att i barnmorskornas kamp, för bättre förhållanden på sista tiden inträtt en ej ringa tjusning. Tills för några år sedan kämpade de ensamma; sen dess ha viktiga och

betydelsefulla inlägg gjorts från läkarehåll, och på allra sista tiden hava de socialt arbetande kvinnorna och deras sammanslutningar visat barnmorskan

ett varmhjärtat och kraftigt intresse. Och för detta sista tillåter jag mig att å barnmorskans vägnar rikta ett varmt tack till det nu sammanträdande årsmötet.

Om jordägande kvinnor i Sverge.

Vi få gå långt tillbaka i tiden för att finna de första jordägande kvinnorna här i landet, men tack vare de gamla landskapslagarna finns det en hållpunkt för våra antaganden i den vägen.

Det kända arvstadgandet: "Gånge hatt till och huva från" ger en påtaglig bild av tidig medeltidsuppfattning om kvinnans arvsrätt. Släktintressen fordrade, att egendomarna höllos samman. Därför skulle kvinnan (huvan) gå från och mannen (hatten) till arvet.

Östgötalagen medger dock syster att arva en tredjedel mot broder. Även gift kvinna hade någon arvsrätt på 1200-talet enligt Upplandslagen, där det säges, att kvinnan giftes "till heder och husfru, till halv säng, till lås och nycklar, till laga treding i lösören och avlingegods och till all den rätt, som uppländsk lag är och den helige Erik konung gav".

Säkert var denna lag rådande i vissa delar av landet även vid den tid, då Sigrid Storråda som änka efterlämnade stora egendomar i Sverge till sina danska arvingar. Dessa gårdar finnas upptagna i konung Valdemar II:dres jordebok och omfatta betydande områden i Väster- och Östergötland.

En annan historiskt känd kvinna från denna tid, Margareta Fredkulla, är av Snorre Sturlasson omtalad såsom rik

på gårdar i Sverge. Vid sitt giftermål med Magnus Barfot i Norge fick hon en ståtlig hemgift. Man kan följa en del av hennes gårdar i andra och tredje led och ännu längre, till Folkungaättens stamgods i Östergötland vid Vätterns strand.

Hennes manliga arvingar hade mycken träta innan de olika lotterna blevo delade, isynnerhet som makten i den tidens Sverge till stor del låg i besittningen av stora jordagods.

För Folkungaättens stoltaste man, Birger Jarl, gick dock rätten före makten. De gods, som genom hans lagstiftning tillföll kvinnor, kommo mycket ofta till klostren såsom gåvor till själagift.

Abbedissan i Vadstena Ingegerd Knutsdotter av Folkungaätten, den heliga Birgittas dotterdotter, skänkte 1375 stora gårdar i Östergötland till klostret. Hon tycks ändå haft mera sinne för världsliga ting än för gudeliga sysselsättningar, ty det heter om henne, att hon, "glömsk av regeln och av sin egen salighet, försålt både fast och lös egendom, som tillhörde klostret, förskingrat dyrbarheter och så illa styrt klostret, att för hennes skull dess rättigheter blivit förspillda".

Med den svensketens renässans, som bröt in med Gustaf Vasa, och med

den ökade personliga frihet, som protestantismen medförde, blev det också någon utsikt för kvinnan att med framgång hävda sin besittningsrätt till den ärvda jorden.

Att detta icke försumrades av rikets förnämsta fruar framgår av de gamla handlingarna från denna tid. Den orädda Kristina Gyllenstierna gjorde arvskifte med kung Gösta efter Sigrid Eskilsdotter Banér och förvärvade då betydande gods, av vilka hon sedan lämnade ifrån sig 500 gårdar till sin omyndige son, Svante Sture.

Sinnet att vårda sig om stora jordagods kan man spåra inom vissa släkter från mor till dotter.

Här ett exempel. Erik Abrahamson Leijonhufvuds till Ekeberg fru, Ebba Vasa, levde änka i över 20 år och visste att även gent emot sin frände kung Gustaf få rätt att vidkännas de gods, som hennes farbror givit Linköpings domkyrka. Bland hennes myndiga döttrar levde "kung Märta" i sjutton år som en "högst bedrövad änka" och förkovrade under denna tid de hundratal gårdar, som tillhört hennes man. Hennes svägerska, den trätlystna Ebba Lilliehöök, tycks aldrig blivit nöjd med alla de gårdar hon under sitt änkostånd lyckats åtkomma, ty hon klagar: "Nu lär nöden en naken kvinna spinna. Här nödgas oss till att söka utvägar, där vi veta oss hava rätt till, förty här rafsar var till sig och ingen skjuter något till mig".

Bland "kung Märta"s döttrar var det nog Anna, gift med rikshovmästaren Hogenskild Bielke, som minst fick ägna sig åt förvaltningen av jordagods.

Men så hade hon en svärmor, som väl kan räknas till den tidens rikaste och mest begåvade fruar i Sverge, nämligen Anna Hogenskild till Åkerö. För "kung Märta" blev det en hederssak att ej stå efter sin nya släkt. Då Anna Stures bröllop firades 1569 i närvaro av konung Johan med gemål, hertig Karl, riksens råd m. fl. slaktades 45 oxar, 34 får och dracks ur 35 tunnor vin och åts upp 50 skålpund konfekt.

Bland de jordägande kvinnorna fanns det nog en och annan, som vanskötte sina gods. Men då kunde det hända, att den ena kvinnan stödde den andra i olyckan.

Gustaf II Adolfs kände guvernör, Johan Skytte, hade en dotter, Anna, som gifte sig med riksamiralen Göran Gyllenstierna. Hon levde änka i fyrtio år och var en av 1600-talets duktigaste jordägande kvinnor. Men hon hade en mindre märklig svägerska, fru Julia Bonat, som levde änka på Björksund i Södermanland efter den ävenledes mindre märkliga Gustaf Gyllenstierna. Fru Julia Bonat hade många gårdar, men hennes räkenskaper visa hur svårt hon hade att anskaffa de enklaste livsförnödenheter. Det var att låna hos sockenprästen, hos fogden, och när dessa ej längre stodo till tjänst, då ingrep svägerskan Anna Skytte. Fru Julia hade redan börjat sälja av gårdar under Björksund, då fru Anna Skytte tar hand om det hela, betalar guldsmeden hans stora räkning på silverkannor och skedar och lämnar fru Julia en summa påningar som understöd.

Ju närmare vi komma den tid, som vi genom traditionen känna till, ju mera

sällan möter oss den jordägande kvinnan. Det fordras grundliga kunskaper för att med framgång leda jordens skötande, och sådan har länge varit svår för kvinnan att erhålla.

De få bondkvinnor, som äro jordägande, ha nog bäst bestått provet, tack vare praktiskt deltagande i arbetet. Under de senaste åren ha dock utbildningsmöjligheterna ökat, bland annat genom Fredrika-Bremer-Förbundets lant-hushållningsskola och de småbrukarekurser, som anordnats i olika delar av landet.

Om gångna tiders jordägande kvinnor kan med säkerhet sägas, att den kärlek och omtanke, som de ägnat sitt jordbruk i krig och fred, är ett arv till oss, värt att minnas. Även om det ej är alla förunnat att äga något av våra fäders jord, så känna dock många av oss en oemotståndlig dragningskraft till hembygden.

Det kan invändas, att de flesta jordägande kvinnor även på senare tider varit änkor, som av nödtvång skött sina gårdar. Förklaringen till detta ligger ju i de snäva förhållandena för kvinnans yrkesutövning, vilka i det längsta förhindrat det fria valet av verksamhet. Numera börjar en och annan ogift kvinna att ägna sig åt jordbruks förvärv och skötsel, men deras antal är för litet. Den orädda handlingskraft, som

nöden framvingat hos forna tiders kvinnor, borde hos den självständiga nutidskvinnan från början vara utvecklade och göra henne mogen för ett av de hårdaste, men just därför mest lockande yrken, nämligen ägandet och brukandet av den svenska jorden.

LOUISE STENBOCK f. MÖRNER.

Rösträttsmotioner vid årets riksdag. Det är tvenne partimotioner om kvinnlig rösträtt, som vi ha att annotera såsom väckta vid årets riksdag: den av hr Hallén i andra kammaren å den socialdemokratiska gruppens vägnar framlagda, vilken i sin om ändrad lydelse av § 16 i R. O. gjorda begäran upptar även denna ändring av paragrafen "en var välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna" samt i §§ 19 och 9 R. O. ävenledes begär införandet av orden "eller kvinna", där frågan är om valbarhet till riksdagen; samt en av hrr Kvarnzellius i första och Edén i andra kammaren framförd liberal partimotion om motsvarande ändringar av riksdagsordningen.

Kringblick.

Det logiskt riktiga. Österrikiska Kvinnors Nationalförbund, som nyligen ingått till Akademiska senaten med anhållan om att juridiska studier måtte göras tillgängliga för kvinnorna, har fått det beskedet, att senaten anser den nuvarande tidpunkten särskilt olämplig för behandling av saken.

Akademiska senaten har inte ansett nödvändigt ge några skäl för sitt beslut. Leopoldine Kulka, som omnämner saken i *Neues Frauenleben*, tycker också att detta skulle varit överflödigt, då skälen kunna finnas fram av vem som helst, så självfallna äro de: Under kriget ha ju kvinnorna visat sig överflödiga och obrukbara på alla områden. Efter kriget komma varken stat eller kommun att ha användning för några nya krafter. Ett överflöd av män kommer att finnas som aldrig förr. På grund härav bli föreläsningssalarna överfyllda av manliga åhörare, då ingen plats kan beredas de kvinnliga. Alla unga flickor och kvinnor få sin existens i framtiden betryggad som aldrig någonsin, så det vore alldeles förfelat att öppna nya yrken för dem. Antalet i handel, industri, kommunikationsväsende etc. arbetande kvinnor har under kriget så smält ihop, och kommer att så fortfara, att det skulle vara löjväckande att vilja se dessa kvinnors intressen företrädda av juridiskt och fackligt utbildade yrkesinspektriser och socialpolitiker. Den allmänna sedligheten har så befästs, att äktenskapstvister och sedlighetsbrott blivit så sällsynta, att kvinnliga jurister och advokater icke på något sätt av behovet påkallas, m. m., m. m.

Av alla dessa grunder måste ju den Akademiska senatens vetenskapligt bildade och objektiva tänkande män inför verkliga förhållandets tvingande logik komma just till det fattade beslutet. Inget annat vore möjligt.

Iphigenias del. "Kvinnor måste offra sig". Uttalet överraskar endast genom sin något mer än sedvanligt direkta och kategoriska form, i och för sig är uppfattningen varken ny eller uppseendeväckande. Vi ha vant oss vid den! Men när Englands nuvarande jordbruksminister, mr Prothero, vid ett massmöte i Albert Hall, anordnat av den stora arbetsvilliga och arbets-

presterande krigstidsorganisationen Women's National Service, fann sig föranlåten att på detta sätt manifesteras sin mening om kvinnornas nppgift här i livet, vittnar detta just icke om någon vidare takt. Ehuru han vänligt och erkännansamt tillade, att denna dem tilldelade lott var något som kvinnorna i allmänhet tyckte om.

Icke utan en viss bitterhet kommenterar The Common Cause mr Protheros ord. Viljan att ge "allt vad vi äga och äro" för en stor sak, menar den engelska kvinnotidningen, sätter nu sitt märke på allas liv. Men, frågar den, begäres det av oss att vi skola uppoffra oss eller att vi skola uppoffras? Ty häri ligger skillnaden. Generationer efter generationer, allt ifrån Iphigenias dagar, har den allmänna meningen funnit kvinnornas offrande helt naturligt och förutsatt deras beredvillighet därtill, alldeles som mr Prothero. Också nu är det en särskild självuppgivelse, som begäres av kvinnorna. I den ljudande trumpetstöt för allas offervillighet mänger sig det pockande ropet på billigt arbete — av kvinnorna.

Till kvinnorna går uppmaningen och fordringen på att de skola fylla ut de glesnande leden av arbetare mot lägsta möjliga betalning och med utsikten att, när kriget en gång är slut, avskedas utan hänsyn till om de ha någon utväg att försörja sig. I de djupa leden skola de stå och förbli. Där hålla arbetsgivare och fackföreningar dem nere i industrien. Dit förvisar dem undervisningsministern i ett tal till de kvinnliga studerandena i Oxford. För dessa akademiskt bildade kvinnor skisserar han ett program av självförsakande undervisningsarbete till kommande generationers tjänst. Han håller fram ett sorts apostlaskap, utsikten att lägga den fasta och starka grunden till ett nytt Jerusalem — naturligtvis under kommando av manliga lärda och fast anställda tjänstemän vid undervisningsdepartementet och med varje chans att skjutas undan, så fort en manlig lärare finns att tillgå. Dit, till det grövre och lägre arbetet, hänvisar dem mr Prothero, då han säger dem, att det är nödvändigt att de taga på sig bördan av födoämnesproduktionen.

De engelska kvinnorna, liksom de många, många andra i dessa tunga tider, ha redan tagit sin dryga del av de nya och oerhörda an-

strängningar som läggas på nationerna. Men de lära icke i längden finna sig i den gamla kvinnooffringsteorien. Kriget, lika litet som något annat, är ursäkt för exploatering av kvinnoarbete. Frivilligt ställa dessa sina krafter till förfogande, men de ha rätt att bli räknade med och värderade som andra arbetare. De begära inga sentimentala dityramber över "offer-villighet" m. m. d., de äro helt enkelt där, som arbetare där sådana behövas, men också

med rätt att fordra skälig lön, skäligt erkännande för arbetsprestationen och möjligheter som andra — de manliga arbetarna — att komma fram på ansvariga platser.

Med uppfattning av detta och ej med krav på Iphigeniaoffring torde nationerna, under krigets tryck eller utanför det, komma till den verkliga nationella pånyttfödelse, som består i att nationens alla krafter arbeta samman i full och fri utveckling.

Nitton kvinnoöreningars hänvändelse till regeringen.

Landsöreningen för kvinnans politiska rösträtt, som genom sitt Verkställande utskott i november förlidet år utan påföljd vände sig till dåvarande statsministern med en anhållan om framläggandet vid innevarande års riksdag av en kungl. proposition om rösträtt och valbarhet för Sverges kvinnor, har nu funnit tiden vara inne att ännu en gång framföra samma begäran. I en skrivelse till konungen, under-tecknad av L. K. P. R:s Verkställande utskott och med 19 kvinnoöreningar instämmande iskrivelsens syfte, framlägges med en utförlig motivering kvinnornas krav på politisk medborgarrätt. På annat ställe i detta nummer av Hertha hargjorts en resumé av den översikt av den kvinnliga rösträttens landvinningar under den sista tiden i såväl krigförande som icke krigförande stater, som skrivelsen innehåller. Här må sammanfattningen och slutyrkandet i denna hemställan till konungen återgivas:

Landsöreningen för kvinnans politiska rösträtt består i Sverge som överallt annorstädes av kvinnor ur alla politiska

partier. Under arbetet för den sak, som ligger oss alla om hjärtat, ha vi lärt oss att känna oss solidariska för ett mål utom och över partierna; vi ha lärt oss att förstå och akta varandra. Oberoende av partiståndpunkt, skulle det för oss alla kännas som en stor och djup tillfredsställelse om den politiska rösträtten för kvinnor även i vårt land kunde genomföras under medverkan av alla partier, såsom skett i övriga skandinaviska länder och som tyckes komma att ske jämväl i Holland, England och Ryssland. Om detta kunde åvägabringas, skulle det säkerligen verksamt bidra till att utjämna den nuvarande starka bitterheten mellan de politiska partierna och minska spänningen mellan höger och vänster. För visso vore detta, särskilt i denna mörka tid, en verkligt fosterländsk gärning.

Genomträngda av känslan, att en alla partiernas samling denna stora fråga, som gäller halva folkets medborgerliga ställning, just nu skulle verka enande och lyftande mer än något annat och djupt övertygade att för kvinnor som för män ansvaret är det enda, som fostrar och utvecklar, anhålla vi därför underdånigst, att Eders Kungl. Maj:t ville till denna riksdag, den sista i riksdags-

perioden, framlägga en kungl. proposition om rösträtt och valbarhet för Sveriges kvinnor på samma villkor som för män.

Undertecknare för Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt är Verkställande utskottet, Signe Bergman, Karolina Widerström, Ebba Palmstierna, Gulli Petrini, Ester Brisman, Anna Wicksell. Därefter följer de övriga adertcn förenignas underskrifter: Fredrika-Bremer-Förbundet, Svenska kvinnors nationalförbund, Vita bandet, Akademiskt bildade kvinnors förening, Stockholms allmänna kvinnoklubb, Socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse, Sveriges folkskolläraryrkesförbund, Socialdemokratiska kvinnornas samorganisation, Södra K. F. U. K., Kvinnliga telefontjänstemannaföreningen i Stockholm, Stockholms kvinnliga studentförening, Stockholms södra socialdemokratiska kvin-

noklubb, Kvinnliga tandläkareklubben, Föreningen C. C. I., Frisinnade kvinnor, Kvinnoklubben, Lunds kvinnliga studentförening samt Kvinnliga kontorist- och expeditföreningen.

Skrivelsen överlämnades tisdagen den 24 april till statsministern, som då i kanslihuset mottog en deputation bestående av representanter för dessa nitton kvinnoföreningar.

Sedan Landsföreningens ordförande, fröken Signe Bergman, uppläst skrivelsen mottogs den av statsministern, som lovade remittera den för grundlagsenlig behandling. Statsministerns precisering av den nuvarande regeringens uppfattning av sin uppgift såsom direkt begränsad till lösande av de genom kriget uppkomna svårigheterna verkar emellertid, som på annat ställe i detta häfte av Hertha antytts, icke lovande för en lycklig utgång av den gjorda från hänvändelsen.

En tysk hedersgumma.

II.

O m kvällarna sutto vi trevligt samman, och då unnade sig de flitiga händerna ro. Då besåg man gemensamt dagens tidningar och läseföreningens portfölj med "Die Woche" m. fl. tidskrifter.

— Här gör jag mina resor, förklarade "Frau Rat". Hon var en själsfränka till Goethes levnadslustiga mamma och yttrade mer än en gång sin fägnad av att läsa Frau Ajas brev. Yngre folk har ibland orsak att skämmas över sin tröga känsla, när gammalt folk för-

mår visa så mycken entusiasm, så glad nyfikenhet inför livets dagliga skickelser. Vid det här laget var en stor luftskeppsutställning i Frankfurt. Zeppelin II skulle en kväll susa ner på utställningsområdet. Det var den dagen orolig förväntan hos många tyska patrioter, om Zeppelin II skulle komma precis och lyckligt fram. I Marburg undrade man också. Vi sutto kring salsbordet, mina värdinnor och jag, då lilla gumman drog en djup suck och sade:

— Jag kan inte sova lugnt, då jag inte vet, om Zeppelin II lyckligt landat i Frankfurt.

— Det blir kanske extrablad i kväll ute i stan, föreslog Adelheid.

— Jag vill se om jag har tur, tänkte jag, steg upp från bordet och skyndade ner på gatan, gick ett stycke på måfå och mycket riktigt, jag mötte en tidningsgosse. Stolt bar jag hem den lilla papperslappen:

Extrablatt der Hessischen — o. s. v. "Das Luftschiiff Zeppelin II ist um $\frac{1}{2}$ 4 Uhr auf dem Ausstellungsgelände glatt gelandet". Folkets jubel oerhört, men ej mindre fröjdades min lilla människovänliga värdinna. Man bör komma ihåg, att Zeppelinarna då ännu aldrig släppt ner några bomber, men svävade över tyska landskap som strålände manifestationer av ett energiskt tyskt uppfinnargeni, och mina kära värdinnor sågo här ännu ett skydd för hemlandets fred och oberoende.

Vi läste någon gång dikter samman (då Dorchen gått hem till sitt!). Graf von Platens välljudande ballader deklamerades av Adelheid. Hon hade själv skaldat, åtminstone en dikt till ära för Rhen:

Viel deutsche Tränen dir geflossen,
sahst du, mein Strom, in harter Zeit,
sahst Ströme deutschen Bluts vergossen,
o rausche deutsch in Ewigkeit!

Man får inte undra på om Adelheids franska elever någon gång togo anstöt. . .

Frau Rat skrev ännu efter fyllda 80 år de finaste julklappsverser.

Jag gick bl. a. på en kurs för professor Viëtor. Den frejdade fonetikern hörde till von Borns bekanta. De visste

att berätta från hans skoltid, att han buritsmeknamnet "Rabenmutter". Hans hår var då korpsvart, och fastän själv en fattig prästson, hade han gärna delat med sig av sin mat åt hungriga kamrater. För de fonetiska övningarna hade Frau Rat emellertid föga respekt:

— Gå nu bara till professor Viëtor och säg muh, muh! Jag tänker, att en ko skulle komma ut med det, och en ox kunde ta det i basen!

En dag förkunnade min kära gumma, att jag skulle få vara med om ett tyskt kafferep — "Kaffeeklatsch". Hon hade bjudit sina väninnor, Frau Amtsgerichtsrat S., doktorinnan von P., Frau Bankdirektor H. och ett par fröknar. De samlades kring förmaksbordet. Den muntra nätta värdinnan "hatte sich mächtig geputzt"; i mörkviolett sidenbrokad presiderade hon vid svart kaffe med utsökta konditorivaror. Jag kände mig vid detta högtidliga tillfälle som en av plantorna i Lenngrens Grevinnans besök, presenterades av värdinnan som "unser Kindchen". Här pratades för full maskin. En av fruarna var från Hamburg, det gav uppslag till en anekdot om hamburgarnas stolthet. En herre från Berlin spekulerade på mågskap hos en senator i den fria riksstaden. Då senatorn fick veta varifrån friaren var, anmärkte han nedlåtande: "Från Berlin, ja, någon måste ju vara därifrån också".

De gamla damerna resonerade snart om den nya tiden och hur det var förr. Adelheid fick visst inte i sin ungdom vara ute på båtpartier med bara studenter.

— Vad säger ni, Frau Amtsgerichtsrat, er herr son är ju inne i

Hasso-Nassovia, nu kommer väl er Lena på baler och roddpartier?

— Ich möchte lieber keine Ballmutter werden.

— Ja, de goda Marburgarna äro ein leichtlebigen Volk. Nu firar Ketzerbach snart sitt 50-årsjubileum —

Jag frågar varför, och får veta, att man gjort en överbyggnad över en ostyrig bäck, som förr brukade ställa till oro i staden, då vårflödet kom. Nu skulle hela befolkningen kring bäcken intill tre års barn gå i festtåg:

— Dorchen ska också ha bandrosetter och marschera med. Lövgirlanger och flaggor över gatorna!

— Går ni till Burschenschaft Allemannias Festkommers? Min son kan skaffa biljetter.

— Alltid något att vara med om här i Marburg. Men skada, att ni inte fick se alla studentföreningarnas fest häromdagen, då universitetet inregistrerat sin 2000:de student. Grossartig!

— En förfärlig efterräkning för den stackars medicinarn! Har ni hört hur det gick till, då han blev bränd? Det var ju sent på natten, då han kom hem.

— Ja, han var i nattskjortan, stackars pojke, trött, utfestad, rena olyckshändelsen.

— Är där hopp?

— Hans kulörbröder erbjödo sig strax på kliniken att ge en bit var av sitt skinn, men jag vet inte om det hjälpte. Han var ynkligt medfaren.

— — — — —

Jag skulle göra ett paket och skicka hem i förväg. Tyska järnvägen är så noga med inpackningen, det skall vara

en ordentlig pappask. Jag undrade var jag bäst skulle köpa en.

— Kommer inte ifråga, sade Frau Rat. Jag går genast på vinden och letar opp en.

— Nej, det skall ni inte göra, kära Frau Rat. Tänk på er dåliga fot.

— Prat, jag skall i alla fall gå dit opp engång och se hur där ser ut, om odjuren ätit opp vad vi har där. Sie wissen, diese Untiere, Fliegen, Schnaken und — und —

— Wanzen? försökte jag fylla i.

— O, Sie kleine Wanze! hotade hon med fingret. Nu fick hon fatt i glosan:

— Motten, wollt' ich sagen.

Det var ett alltför välvårdat bo, för att någon svårare ohyra behövde befaras. Mellan rena lakan lade gumman en torkad ört, "wohlriechender Waldmeister" (asperula odorata). Den växer i bokskog, plockas också helt späd om våren och lägges i vinkallskål, "Maidbowle", berättade Frau Rat.

*

— Hälst inga religionssamtal mer i Marburg, varnade Adelheid. Men hjärtesak hålles ej alltid hemlig. Skulle inte evighetsfrågorna rycka närmare den 85-åriga för var dag!

Av madonnabilder såg jag mindre i Marburg än hemma i den svenska lutherska prästgården. Frau Rat anförtrodde mig, att hon brukade bedja till sina kära hemgångna familjemedlemmar, särskilt till en älsklig son, som dött i unga år. Till honom hade hon bett, att han skulle ställa om en hygglig pensionär: "Ach, lieber Karl, bete doch zu Gott, dass das Fräulein lieb wird —",

och hon ansåg sig bönhörd. Hon tänkte sig de saligen döda som Guds hovfolk, de där gärna åtog sig att lämna fram petitioner från jordens fattiga stackare. Hon samlade väl efter bästa förmåga de skatter, som rost och mal ej kunna fördärva, genom kärleksverk, vartill kanske också hörde vård om den långväga gästen. Den heliga Annas dag firades med "Königskuchen" till kaffet, det var den enda synliga helgonfirningen. På fredagen serverades kött bara till mig, de katolska damerna åto som huvudrätt en sorts havregröt, fastän gumman, på grund av sin höga ålder, hade kyrkans tillåtelse att äta kött. Av spänstighet lät hon bli. Någon stund kunde hon grubbla:

— Hälst låge jag som Magdalena vid Kristi fötter, men mycket är mig än så dunkelt.

Hon hade nog ej egentligen fallenhet för religiös extas och var trots alla förluster icke led vid livet i jämmerdalen. Men himlen stod för hennes själ som något outhärligt, härligt och — verkligt efter den skröpliga timligheten. Hon citerade legenden om den gamle aposteln Johannes, som till slut ej hade något annat att predika än detta: "Kinderchen, liebt euch!" Lessing var hennes älsklingsdiktare. "Jag tror inte det är en himmel för katoliker, och en annan för protestanter", bekände hon.

Kvällen före min avresa hade hon suttit oppe och sytt på en penntorkare. Den minnesgåvan var mig kär. Jag räckte henne en bukett nejlikor och vita rosor. Adelheid förgruvade sig, att jag varit och köpt detta:

— Mutterchen, du musst zanken. Das böse Mädchen hat Blumen gekauft!

Men hon grälade inte:

— Nej, sade hon. Barnet har velat visa oss en artighet, och det kan jag inte klandra. Jag tar emot blommorna.

Det var tårar i den lilla gummans vackra, vänliga ögon. "Man skall inte plundra livet på all poesi, då blir ju bara smutsen kvar", menade hon.

Ännu hör jag det varma hjärtat klappa i ett brev, som jag fick som svar på mitt — någon vecka efter min hemkomst:

"— — wir haben uns gegenseitig gefallen, geliebt, und sind für dieses Leben befreundet, hoffentlich auch für das zukünftige — —"

Bara en vecka till, och jag fick ett kort från Marburg, ett brev med svarta kanter. Hon skulle icke mer förnöja sin livliga fantasi med upptäcksresor i de illustrerade tidningarna. Hon hade företagit den stora upptäcksresan. Välsignelse över din färd, du kära, ungdomsfriska själ! Gott empfohlen!

En av oss.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.
Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50, varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition:** 48 Klarabergsgatan 11, Stockholm. **Redaktionstid:** måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen:** kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHA'S annonspriser: netto.

Ruta om $\frac{1}{8}$ sida: 65 × 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{4}$ sida: 65 × 101 el. 131 × 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{2}$ sida: 131 × 101 el. 65 × 204 mm.	Hel sida: 131 × 204 mm.
1 gång .. Kr. 4:50	1 gång .. Kr. 8:—	1 gång .. Kr. 15:—	1 gång .. Kr. 28:—
5 gånger.. „ 20:25	5 gånger.. „ 36:—	5 gånger.. „ 69:—	5 gånger.. „ 127:—
10 „ .. „ 39:15	10 „ .. „ 70:—	10 „ .. „ 135:—	10 „ .. „ 245:—
20 „ .. „ 76:50	20 „ .. „ 136:—	20 „ .. „ 260:—	20 „ .. „ 475:—

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbelt varaktiga*. Finnes överallt å kr. 0:90 och 1:50 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

Dr. ELIN BECKMANS Helluftinstitut

BARNHUSGATAN 12

Riks 105 52 A. T. Br. 45 52

Rådfrågningstid vard. $\frac{1}{2}$ 3—4.

Behandling medelst *helluft*, *diathermie*, *massage* och *gymnastik* av kronisk reumatism och gikt, neuralgier, frostsador (*obs!* även ansiktet) och börjande ålderdomsbrand.

Ledig annonsplats!

Anna Bengtsons Kappaffär

STORTORGET 12, HÅLSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages.

Innehåll:

Till konungen.

Några synpunkter på barnmorskekårens utbildning och löneförhållanden. Av *D:r Carl Mannheimer.*

Om jordägande kvinnor i Sverge. Av *Louise Stenbock, f. Mörner.*

Kringblick.

Nitton kvinnoföreningars hänvändelse till regeringen.

En tysk hedersgumma. II. Av *En av oss.*

Ledig annonsplats!